

Vogelringstation Schiermonnikoog

Verslag activiteiten 2018
voor CCWO

VOGELRINGSTATION
SCHIERMONNIKOOG

Verslag veldwerk 2018

Inleiding

In 2018 zijn de activiteiten van het Vogelringstation Schiermonnikoog in de onderzoeksopzet voortgezet:

1. Tussen eind juli en eind november is voor de langlopende monitoring van de najaarstrek op de ringbaan in het Groene Glop vrijwel dagelijks gevangen.
2. In het voorjaar is in het kader van het Constant Effort Site (CES) project van het Vogeltrekstation gevangen op de ringbaan in het Groene Glop om meer inzicht te krijgen in de lokale broedvogelpopulatie. Gekoppeld hieraan zijn de broedvogels van de ringbaan gekarteerd.

Voorjaaronderzoek

Sinds 2005 worden ook in het voorjaar vogels gevangen in het Groene Glop. Het doel van deze vangsten is om meer te weten te komen over de lokale broedvogels: hoe plaatstrouw zijn deze vogels en tot hoelang verblijven ze in het najaar in het Groene Glop. Aanvullend kunnen deze gegevens op de lange duur inzicht geven over jaarlijkse fluctuaties in overleving en broedsucces. Er wordt sinds 2012 gewerkt volgens het CES-protocol van het Vogeltrekstation waarbij getracht wordt om met een regelmatige tussenpoos van 1-2 weken te vangen. Om de broedvogels en hun jongen te ontzien wordt maar gedurende een beperkt deel van de dag gevangen en wordt de vangingspanning over het gebied verspreid zodat per periode niet vaker dan twee keer op dezelfde plek wordt gevangen. Naast het vangen van vogels wordt ook een broedvogelkartering uitgevoerd.

Ook in 2018 is het Groene Glop door de vogelringers op broedvogels geïnventariseerd tijdens de CES-periodes. Een overzicht van deze inventarisaties gedurende de afgelopen veertien jaar is weergegeven in tabel 1. In totaal zijn in 2018 120 territoria vastgesteld, duidelijk wat minder dan de afgelopen zes seizoenen. Met name de standvogels en korte afstandstrekkingen bereikten lagere aantallen, zoals Winterkoning, Roodborst, Merel en Tjiftjaf, mogelijk toch een tikje gehad tijdens de korte strenge vorst- en sneeuwperiode eind februari- begin maart? De meeste Afrika-trekkingen deden het heel aardig, zoals Gekraagde Roodstaart, Grauwe Vliegenvanger en Spotvogel. Toch lieten enkele soorten ook een lager aantal territoria zien, zoals de Tuinfluiter en meest opvallend is wel de Fitis. Die laatste soort zit landelijk behoorlijk in de min. In de reeks van tellingen op het Glop was de stand steeds redelijk stabiel, maar in 2018 werd het laagste aantal bereikt. Zal deze trend zich voortzetten de komende jaren?

Het jaarlijkse onderhoud dat gepleegd wordt m.b.t. vogels van riet en/of struweel lijkt voor die soorten gunstig uit te pakken. Zo worden jaarlijks Blauwborsten vastgesteld en blijft het aandeel Kleine Karekieten gelijk. Ook de Rietzanger werd in 2018 weer vastgesteld. Ook de Waterral is de laatste vier jaar aanwezig als broedvogel in de natte rietlanden. De hoge dichtheid van Houtsnip, Gekraagde Roodstaart, Spotvogel en Grauwe Vliegenvanger zijn tevens karakteristiek voor de ringbaan. Zij komen voor in het natte elzenbroekbos. Bijzondere broedvogels als de Koekoek, Fluiter of Wielewaal ontbraken in 2018.

De uitkomsten van deze kartering zijn onderdeel van de Sovon-inventarisatie en worden toegevoegd aan NDB van NM.

Tabel 1. Territoria van broedvogels in het Groene Glop over de jaren 2005-2018.

Soort	2005	06	07	08	09	2010	11	12	13	14	15	16	17	2018
Havik	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
Wilde Eend	1	2	1	2	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1
Fazant	3	6	4	4	4	4	3	3	2	2	3	2	2	1
Waterral	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	1
Houtsnip	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Houtduif	4	4	3	5	4	5	4	4	5	4	2	3	3	3
Koekoek	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Grote Bonte Specht	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Boompieper	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Graspieper	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Witte Kwikstaart	1	1	1	1	1	1	0	0	1	2	1	1	1	1
Winterkoning	12	11	14	13	13	8	10	11	16	14	14	12	13	11
Heggenmus	3	2	3	2	3	3	3	4	3	4	4	5	3	4
Roodborst	4	3	4	2	2	2	3	2	3	4	8	7	8	6
Gekraagde Roodstaart	3	1	1	2	4	5	5	6	4	4	4	3	5	4
Blauwborst	0	1	0	0	1	2	1	1	2	2	2	2	2	1
Merel	6	8	8	7	6	6	5	7	8	6	8	9	8	7
Zanglijster	2	1	2	3	1	2	2	2	4	4	3	3	4	3

Soort	2005	06	07	08	09	2010	11	12	13	14	15	16	17	2018
Rietzanger	2	2	2	0	1	2	2	1	3	1	1	0	2	1
Sprinkhaanzanger	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bosrietzanger	1	1	1	3	2	1	2	1	0	2	1	1	0	0
Kleine Karekiet	6	7	6	5	6	6	7	8	5	7	5	5	5	5
Spotvogel	5	7	5	5	5	4	5	6	5	5	6	5	6	5
Braamsluiper	2	2	2	2	2	1	2	1	0	1	1	1	1	1
Grasmus	1	1	2	3	1	1	2	2	1	1	2	3	2	2
Tuinfluitier	3	4	3	6	5	6	4	5	6	4	6	4	6	4
Zwartkop	4	7	4	5	7	7	4	6	10	7	6	7	7	6
Fluiter	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Tjiftjaf	8	8	7	9	8	12	11	8	9	7	9	7	9	6
Fitis	14	16	15	18	25	13	14	14	15	16	17	15	13	11
Grauwe Vliegenvanger	2	3	3	5	3	3	3	5	3	4	4	3	4	3
Staartmees	2	3	1	2	3	2	2	3	2	1	1	2	1	2
Pimpelmees	2	1	1	1	2	5	3	4	4	4	4	5	5	4
Koolmees	2	2	2	2	2	2	4	7	5	6	7	6	8	8
Wielewaal	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0	1	0	1	0
Boomkruiper	0	1	1	1	1	0	1	1	0	1	0	0	1	1
Vink	6	4	4	4	6	8	7	7	9	8	9	9	9	8
Groenling	4	2	2	2	2	4	3	3	2	2	4	3	3	3
Kneu	0	2	0	2	1	1	1	1	1	0	0	0	2	0
Putter	3	2	2	1	2	2	2	4	3	2	4	3	3	2
Sijs	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Kleine Barmsijs	3	1	1	1	3	3	3	6	4	3	4	3	2	2
Appelvink	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0
Rietgors	0	1	1	1	1	0	1	0	0	1	0	1	0	0
Aantal territoria	113	120	110	125	132	128	124	141	140	132	146	136	144	120

Najaarsvangsten Groene Glop

Het onderzoek in het najaar in het Groene Glop maakt deel uit van een langjarig monitoringonderzoek. In 2018 zijn in totaal 6.232 vogels gevangen. Hiervan zijn er 4.693 geringd, 1.507 betreffen eigen ringcontroles, 22 zijn controles van elders in Nederland geringde vogels en 10 zijn controles van buitenlandse ringen.

Op 20 juli is begonnen met het opbouwen van de vangbaan en vanaf 22 juli is vrijwel dagelijks gevangen. De eerste vogel was een adulte Roodborst man. Een Vink was de laatste najaarsvangst van 2018.

Een overzicht van de ringvangsten in het Groene Glop staat in appendix 1. Opvallend was het grote aantal Witkopstaartmezen dat dit seizoen werd gevangen. De teller bleef uiteindelijk stilstaan op 60 stuks.

Samenwerking andere onderzoekers

Voor de WUR zijn ook dit jaar weer teken afgenomen van vogels in het kader van onderzoek naar de verspreiding van de ziekte van Lyme.

Voor de EUR zijn voor een onderzoek aan zoönozen monsters afgenomen van een aantal adulte transsahara trekkende vogels.

Educatie

In het afgelopen jaar zijn in samenwerking met het Bezoekerscentrum tijdens de najaarstrek iedere zondag- en woensdagmiddag excursies gegeven. In het Groene Glop is voorlichting gegeven aan belangstellende toeristen, de scholen op Schiermonnikoog zelf, het college van B&W, leden van jeugdbonden en vogelwerkgroepen en andere passanten over de vogeltrek en het belang van Schiermonnikoog voor de trekvogels (tabel 2).

Tabel 2. Aantal excursiedeelnemers in het Groene Glop in de jaren 2005-2018.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
via BC														
volwassenen	113	96	124	234	189	275	196	209	185	179	222	175	164	210
kinderen	15	14	16	51	3	45	35	46	58	37	36	51	67	44
overige groepen	onbekend	onbekend	> 48	> 15	> 49	> 125	> 130	> 90	> 50	>107	> 99	> 55	>90	60

Vooruitblik op seizoen 2019

Het Wetterskip Fryslân heeft begin 2016 waterstaatkundige werkzaamheden uitgevoerd in het vangterrein met als doel gebiedseigen water langer op het eiland te laten verblijven. Een gevolg hiervan is dat de waterstand in het vangterrein hoger is geworden. Het beeld over 2016 en 2017 is dat het water in de glopsloot inderdaad gemiddeld hoger heeft gestaan dan voorgaande jaren. Zomer 2018 was een extreem droog seizoen. Daarnaast is aan de noordoost- en oostzijde van de vangbaan al het bos gekapt. Hierdoor zijn de meest oostelijke netsecties, die in en langs het riet staan, geëxponeerd komen te staan.

Vanwege de wijzigingen in het peilbeheer en de houtkap is besloten om het gebruik van de huidige vangopstelling te evalueren. Een aantal soorten worden niet of weinig gevangen vanwege de bestaande begroeiing. Onderzocht is of inzet van andere vangmiddelen deze lacune kan oplossen.

In eerste instantie is bekeken of een vinkenbaan binnen het terrein gerealiseerd kan worden. Daar zagen we geen mogelijkheden toe.

Daarna is onderzocht of een Helgolandkooi kan worden opgericht. Met de terreinbeheerder is bekeken waar deze gebouwd zou kunnen worden. Voorbereidende werkzaamheden zijn verleden jaar hiervoor al uitgevoerd. Echter, na bezoek aan een aantal kooien in Oost-Europa is de conclusie dat een ringgroep bestaande uit vrijwilligers een dergelijke kooi niet kan exploiteren. Goed functionerende Helgolandkooien worden in alle gevallen bemenst door betaalde krachten en dat is voor het vogelringstation geen haalbare kaart.

Van de huidig geplaatste mistnetten is bekeken welke weinig vogels vangen. De conclusie is dat van de netten die buiten de standaard CES-opstelling staan een kleine 100 meter kan vervallen. Deze halen we dan ook vanaf 2019 uit de opstelling. Op 1 plaats binnen de huidige opstelling zullen we 18 meter net van 3 meter hoog, die tegen de bosrand staan, vervangen door 1 mistnet van 6 meter hoog om te bezien wat het effect is op aantal en soorten gevangen vogels.

Onze activiteiten zijn te volgen in het dagelijks bijgehouden logboek op www.vogelringschier.nl.

Appendix 1. Overzicht van alle nieuw-geringde vogels in het Groene Glop 2005 – 2018

Soort	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Appelvink	0						1		1					
Baardman		5	1	1	1				1					
barmsijs sp.	11		3			1	6	9	1					1
Beflijster		1			1						1		1	
Bladkoning	28	2	10	29	1	3	20	14	5	12	44	17	14	15
Blauwborst		4	3	5	13	7	4	6	8	12	14	6	2	4
Blauwstaart				1									1	
Blauwe Kiekendief		1												
Boerenzwaluw	11	18	17	26	8	16	5	11	10	21	21	43	28	133
Bokje			1					1				2		
Bonte Vliegenvanger	27	18	38	54	10	55	14	16	14	23	14	27	5	38
Boomkruiper	6	7	10	17	18	10	12	10	5	1	12	7	4	6
Boompieper	4	9	9	5	3	7	5	2	5	5	3	4	2	5
Bosgors				1					1					
Bosrietzanger		16	4	12	10	11	2	2	2	3	5	2	4	7
Braamsluiper	60	61	46	75	53	109	43	35	22	41	32	24	30	28
Bruine Boszanger						1								
Buidelmees			1		3	2								
Buizerd	5	1	2	5	7	2	2	2	3	3		5	2	10
Draaihals	1	1	2			4	1	1		1	2			
Dwerggors				1			2	1		1			2	
Ekster	2													
Fazant			1	1						1				
Fitis	951	592	1145	744	592	949	486	394	489	542	307	588	396	434
Fluiter	2				2	6	3	1		3	2			1
Gaai								1						
Geelgors			1							1		1		2
Gekraagde Roodstaart	31	16	57	57	43	96	33	28	45	50	35	44	30	20
Gele Kwikstaart	1										1		1	
Goudhaan	746	77	212	356	115	273	46	253	28	318	677	451	82	160
Goudplevier								1						1
Grasmus	33	40	22	26	44	75	59	17	31	61	35	45	36	47
Graspieper	4	2			3		3		1	1	3	12	5	14
Grauwe Fitis						1								
Grauwe Vliegenvanger	12	36	25	18	18	55	8	14	25	49	20	8	25	35
Groenling	16	16	26	1	32	6	16	13	15	21	11	31	27	24
Grote Barmsijs	156	4	5	14		18	3	1	6	1		5	218	21
Grote Bonte Specht	11	4	7	6	6	10	3	20	15	6	8	5	14	9
Grote Gele Kwikstaart		1	1	4			1						2	2
Grote Goudvink	3		1			2					1			
Grote Lijster	1	1										2		2

Soort	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Havik			1		7		2	1	1		2			1
Heggenmus	65	134	72	365	110	720	65	58	175	102	218	273	82	76
Houtduif	8	7	11	7	6	21	15	14	3	7	8	6	19	5
Houtsnip	6	13	14	14	6	8	8	26	8	9	7	26	10	17
Huismus	4	1	2	1		4	6	1		5	55	3	1	4
Huiszwaluw		1												
IJsvogel	1		9	8	2					1	2	5	6	
Kauw			2					6	3		2			
Keep	77	82	33	42	4	182	12	6	39	22	40	16	58	75
Kerkuil			2	1	1	2		5		2	2	6	1	
Klapekster							1							
Kleine Alk			1											
Kleine Barmsijs	54	43	27	18	37	37	45	157	33	49	66	108	126	42
Kleine Bonte Specht								1						
Kleine Karekiet	57	157	68	116	91	187	74	43	31	52	33	39	46	49
Kleine Mantelmeeuw			1											
Kleine Vliegenvanger		2	1		1		1		1					
Kneu	9		1	2		1					1	5	14	13
Koekoek	1	1	2	6	4	7	2	9	3	3	1	3		2
Koolmees	479	97	564	119	109	218	121	343	120	210	89	120	98	68
Koperwiek	345	737	674	1171	491	599	402	348	187	105	358	150	294	180
Kramsvogel	2		7	3		2	9	5	4	1	5	5	2	3
Kruisbek				1		1								
Merel	656	1330	1258	984	1167	1128	1037	888	633	314	737	541	670	341
Nachtegaal	6	4		1	1	9	1		3	1	3	1	2	2
Noordse Nachtegaal		1												
Oeverzwaluw									1				1	2
Paapje	9	4	2	2	1		1	1	1	1	3	3	6	4
Pallas' Boszanger	1	1				1			1		1	1		
Pimpelmees	156	114	658	252	133	339	158	163	117	199	105	106	176	115
Porseleinhoen						1								
Putter	18	14	12	3	20	29	24	8	44	24	25	11	20	18
Raddes Boszanger			1											
Ransuil			3		3	2			1	1		2	1	
Rietgors	99	49	36	48	32	114	187	77	84	33	111	36	40	29
Rietzanger	27	42	22	16	16	60	15	7	25	11	7	10	15	7
Ringmus											1			
Roerdomp			1											
Roodborst	253	438	397	443	608	1212	420	384	425	450	622	879	256	382
Roodborsttapuit						1					2	2	2	3
Roodmus	2					1								
Siberische Boompieper											1			
Siberische Braamsluiper												1		1
Sijs	76	113	119	113	35	778	3	50	255	245	446	173	95	78

Soort	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Sperwer	4	5	20	11	7	6	9	8	9	6	6	8	2	4
Sperwergrasmus	1			1	1	3		1		1				2
Spotvogel	45	5	29	45	65	116	32	30	38	89	30	34	29	43
Spreeuw	19	8	6	2	5	5		7	3	2	3	11	12	3
Sprinkhaanzanger	8	6	5	7	5	21	7	4	5	5	4	4	7	7
Staartmees	102	131	46	100	74	117	47	62	50	69	153	37	70	51
Taigaboomkruiper	3		1		1	1					3	3	1	
Tapuit		1	1			1					2	6	2	1
Tjiftjaf	304	171	278	319	390	578	412	392	258	464	427	925	258	232
Tjiftjaf <i>spp abietinus</i>		1		3			2							
Tjiftjaf <i>spp tristis</i>		1			1	3				5		5	3	1
Torenvalk									1	1				
Tuinfluit	116	206	88	179	95	264	85	85	63	116	60	68	47	55
Turkse Tortel												1		
Velduil			1											
Vink	593	441	245	274	638	866	201	172	404	337	216	174	154	407
Vuurgoudhaan	8		26	24	26	18	5	21	12	26	39	31	20	24
Waterhoen	1	4	8	2	2			9	2		3		2	3
Waterral	142	340	154	122	220	88	121	792	357	844	316	233	320	282
Watersnip		1	2			1	3	1	1	1				
Wielewaal		1												
Wilde Eend			1				1							
Winterkoning	206	146	88	112	135	102	126	126	97	145	143	170	86	141
Wintertaling			2							1				1
Witgat			2	3	2					1	4	4	1	
Witkopstaartmees						5								60
Witsterblauwborst						2	3	1		3	2	2	4	1
Witstuitbarmsijs						1							1	
Witte Kwikstaart	2					2	2		1		1	4	2	2
Zanglijster	160	250	232	335	170	451	285	219	164	201	258	250	212	203
Zilvermeeuw				1	2									
Zwarte Kraai		1	1	2			1	1		1	1	1		
Zwarte Mees	32		7	27							12	11		1
Zwarte Roodstaart	1	2	1	1		2	3		1	1	4	1	1	2
Zwartkop	667	1159	234	1071	572	983	769	278	355	851	429	766	407	631
totaal	6.947	7.243	7.129	7.836	6.279	11019	5.501	5.665	4.752	6.204	6.317	6.592	4.613	4693
aantal (s)sp	66	67	80	68	63	74	66	66	65	68	72	68	70	73

Voor een totaaloverzicht van de vangsten van VRS Schiermonnikoog in het Glop van 1991 tot en met 2018, zie <http://www.vogelringschier.nl/soorten.html>.